

De grindbak van provinciale herindeling

Bestuurslagen moeten zich beperken tot hun kerntaken, staat in het nieuwe regeerakkoord. Gelukkig zonder dat bizarre idee van een gesloten huishouding voor provincies. Dat zou die besturen in een snel veranderende wereld direct tot dummy-speler reduceren: we hebben immers geen idee welke vragen over 5 jaar spelen. Alleen bezitters van een volstrekt statisch wereldbeeld kunnen zoiets bepleiten. Curieus is wel dat de opstellers van het regeerakkoord alleen het pakket kerntaken van de provincies wisten te benoemen. Die gaan over ruimte, economie en natuur. Alle overige denkbare maatschappelijke vraagstukken behoren dus blijkbaar tot de kerntaken van rijk en gemeenten – een nogal omvangrijke kern.

Verder stelt ook deze regering braaf dat herindelingen alleen van onderaf mogen komen. Dat is al jaren uitgangspunt van beleid, zonder enige invloed op het aantal herindelingen. Het leidt alleen tot narigheid als men het “van onderaf” met elkaar oneens is. Als drie van de vier gemeenten een herindeling wel zien zitten en de vierde niet. Of als alle betrokken gemeenten wel willen herindelen maar een buurgemeente haar stedelijke ambities erdoor gedwarsboomd ziet en daarom tegen is. Het “van onderaf”-adagium is een rookgordijn dat niks verandert aan de politieke keuzen op nationaal niveau in dat soort lastige situaties.

In directe tegenspraak daarmee is de aankondiging voor provinciale herindeling in de Randstad. Niks van onderaf, gewoon van bovenaf opleggen. De formulering is nog globaal: “opschaling van het provinciaal bestuur in de Randstad”, waar dan ook Flevoland van deel uit blijkt te maken. Hoewel er in Dronten of Emmeloord toch echt geen Randstadgevoel bestaat. Er staat dus niet dat er één Randstadprovincie moet komen, er is ruimte voor andere opties. Verstandig, want wie provinciale herindeling wil laten mislukken, bepleit een fusie van de Randstadprovincies. Hét recept voor een klassieke grindbak: als tegenstander uitbundig voor zijn en er steeds meer bij halen, waardoor het uiteindelijk mislukt. Het begint met de vraag wie er bij de nieuwe Randstadprovincie horen: heel Flevoland, of alleen Almere en wat moet er dan met de rest? Vervolgens moeten we aandacht hebben voor de gevolgen voor de andere provincies, want een Randstadprovincie met zoveel inwoners trekt de verhoudingen scheef. Dan moeten Overijssel en Gelderland ook maar fuseren en kunnen noord en natuurlijk zuid niet achterblijven. En volg je dan de huidige grenzen of zou bijvoorbeeld het oosten van Utrecht niet beter bij oost-Nederland kunnen, omdat Veenendaal toch niks heeft met de Randstad? Verder kunnen als voorstander vermomde tegenstanders de vraag opwerpen hoe te voorkomen dat zo’n Randstadprovincie een staat in de staat wordt, een regio waarover ministeries niks meer te zeggen hebben omdat het bestuurlijke, economische en financiële zwaartepunt van het land erbinnen vallen. Bij dit alles moeten natuurlijk de voorgenomen afschaffing van de WGR+ en vorming van een infrastructuurautoriteit meegenomen worden. We moeten de plannen immers wel integraal opstellen. Met die verbredingstactiek zijn we moeiteloos 10 jaar verder zonder dat er iets is veranderd.

De voortdurende stilstand bij provinciale herindelingen holt steeds verder de rol van provincies uit en de lacune die daardoor ontstaat kunnen rijk noch gemeenten vullen. Zonder kraakbeen, smeerolie, regisseur of hoe je het ook noemt, kan het openbaar bestuur niet functioneren. In de Randstad zijn de provincies niet meer bij machte die rol te spelen. De grote optie van één Randstadprovincie is de kortste weg naar mislukking en de beste garantie op behoud van het bestaande. Wantrouw de pleitbezorgers ervan!

Hoog tijd voor een generatie provinciebestuurders die zelf met herindelingsplannen komen, kleinschaliger opties waarmee we uit de grindbak blijven. Maart 2011 is een mooi startpunt daarvoor. En dan komt het nog “van onderaf” ook.

Marcel van Dam

Openbaar bestuur, december 2010